ENOC
European Network of Ombudspersons for Children

ENOC 14η Ετήσια Συνδιάσκεψη
7 - 9 Οκτωβρίου 2010, Στρασβούργο / Γαλλία

ENOC - ΕΝΥΑ, Προσχέδιο Κοινών Συστάσεων για την «Πρόληψη της βίας κατά των παιδιών»

Εισαγωγή

Οι Συνήγοροι του Παιδιού και οι Έφηβοι Σύμβουλοί τους, στο πλαίσιο της 14ης Ετήσιας Συνάντησης του ENOC στο Στρασβούργο, συζήτησαν μέτρα για την πρόληψη και τη μείωση όλων των μορφών βίας κατά των παιδιών. Υπόβαθρο για τις συζητήσεις/προτάσεις αποτέλεσε η Οδηγία του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τις ολοκληρωμένες εθνικές στρατηγικές για την προστασία των παιδιών από τη βία. Έχουμε συζητήσει κυρίως για την ενδοοικογενειακή βία, τον εκφοβισμό και τη βία από συμμαθητές στο σχολείο.

Έχουμε συμφωνήσει σε κοινές συστάσεις με στόχο να βοηθήσουμε τις κυβερνήσεις μας και τους διεθνείς οργανισμούς, επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά, γονείς και άλλους ενηλίκους, ΜΚΟ, ακαδημαϊκούς και θρησκευτικούς ηγέτες να βρουν τα πιο αποτελεσματικά μέσα στο έργο τους κατά της βίας.

Το έργο αυτό είναι πρωτίστως ευθύνη των ενηλίκων. Η Πολιτεία έχει ρητή υποχρέωση να εξασφαλίσει το δικαίωμα των παιδιών στην προστασία από κάθε μορφή βίας, όσο ήπιας μορφής και αν είναι. Ωστόσο, θέλουμε να υπογραμμίσουμε ότι τα παιδιά και οι ίδιοι οι νέοι μπορούν και πρέπει να έχουν ενεργό ρόλο στην ομάδα των συνομηλίκων τους και στις κοινότητές τους. Θέλουμε να ενθαρρύνουμε όλες τις πλευρές να εμπλέξουν περισσότερο τα παιδιά και τους νέους στις δράσεις ενάντια στη βία.

Η πρόληψη της βίας κατά των παιδιών είναι πολύ στενά συνδεδεμένη με τη γενική αποδοχή και την τήρηση των δικαιωμάτων των παιδιών. Οι ενέργειες κατά της βίας είναι ταυτόχρονα ενέργειες για την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών και του αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ ενηλίκων και παιδιών. Τα παιδιά είναι πλέον η μόνη κοινωνική ομάδα για την οποία δεν ποινικοποιείται η βία. Αυτό θα πρέπει να λήξει!

1. Θα πρέπει να ενθαρρύνονται οι συζητήσεις για τη βία

Ενθαρρύνουμε όλους τους σχετικούς φορείς να εξασφαλίσουν ένα κατάλληλο περιβάλλον για να συζητούν τη βία στο σχολείο, στην οικογένεια ή στην κοινότητα. Είναι σημαντικό να παραδεχτούμε ότι ο εκφοβισμός και η ενδοοικογενειακή βία δεν είναι ασυνήθιστα φαινόμενα. Η ενδοοικογενειακή βία είναι συνήθως κρυμμένη και μπορεί να προέρχεται από οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας. Υπάρχει μεγάλη ανοχή της βίας προς τα παιδιά και μεταξύ των παιδιών. Επομένως θα πρέπει να ενθαρρύνονται να μιλούν για τη βία κατά των

παιδιών. Στην πραγματικότητα είναι βλαπτικό το να μην μιλάμε για αυτό το θέμα. Προτείνουμε δημόσιες εκστρατείες κατά της βίας, ώστε «να είναι της μόδας» το να μην χτυπά κανείς τα παιδιά. Επίσης οι θρησκευτικοί ηγέτες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να μιλούν γι' αυτό.

Πιστεύουμε ότι θα έπρεπε να υπάρχουν προγράμματα εκπαίδευσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για γονείς και εκπαιδευτικούς σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών και τη βία. Μέσα από τα προγράμματα αυτά οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί θα αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με το πώς να προλαμβάνουν, να αναγνωρίζουν και να χειρίζονται περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας.

2. Η πρόληψη της βίας είναι προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών

Θέλουμε να υπογραμμίσουμε ότι το έργο κατά της βίας συνδέεται στενά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών: η έλλειψη κοινωνικής αποδοχής των δικαιωμάτων των παιδιών είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο για την καταπολέμηση κάθε μορφής βίας κατά των παιδιών.

Κοινές προκλήσεις μας είναι: 1) ενήλικες και παιδιά πρέπει να σέβονται ο ένας τον άλλο 2) το παιδί έχει δικαίωμα στη θετική και μη βίαιη ανατροφή 3) δέσμευση στα ανθρώπινα δικαιώματα σημαίνει μηδενική ανοχή απέναντι σε κάθε μορφής βίας κατά των παιδιών 4) η σωματική τιμωρία αποτελεί σοβαρή απειλή για την υγεία, την ευημερία και την ισόρροπη ανάπτυξη του παιδιού.

Τα δικαιώματα του παιδιού δεν πρέπει να εξισώνονται με τις υποχρεώσεις: τα παιδιά δεν πρέπει να κερδίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Τα παιδιά είναι η μόνη ομάδα στην κοινωνία όπου επιτρέπεται η βία χωρίς να ποινικοποιείται.

Προτείνουμε την οργάνωση εκστρατειών ευαισθητοποίησης για τα δικαιώματα του παιδιού και κατά της βίας μέσω τηλεοπτικών/ραδιοφωνικών σποτ και αφισών.

3. Η βία στα μέσα ενημέρωσης είναι μέρος του προβλήματος

Η βία παρουσιάζεται συχνά από την τηλεόραση, τα ΜΜΕ και τον κινηματογράφο, ενώ ορισμένα βιντεοπαιχνίδια για τα παιδιά είναι εξαιρετικά επιθετικά. Πιστεύουμε ότι αυτό έχει ως αποτέλεσμα η βία να είναι αποδεκτή κοινωνικά και να θεωρείται ένα φυσιολογικό φαινόμενο στη ζωή μας.

Θεωρούμε ότι πρέπει να υπάρξει καλύτερη παρακολούθηση από τις κυβερνήσεις μας στις εκπομπές που προβάλλονται στην τηλεόραση ή στους δημόσιους δικτυακούς τόπους στο ίντερνετ. Επιπλέον, πρέπει να υπάρξει αυστηρότερος έλεγχος των βιντεοπαιχνιδιών που διατίθενται για τα παιδιά και των ταινιών που προβάλλονται στον κινηματογράφο. Με αυτό δεν εννοούμε ότι πρέπει να υπάρχει λογοκρισία, αλλά απλά μια καλύτερη βαθμολογία και σχετικοί δείκτες για τη γονική καθοδήγηση σχετικά με το τι παρουσιάζεται από τα ΜΜΕ.

4. Οι ικανότητες των γονέων πρέπει να υποστηρίζονται

Η βία μεταξύ συνομηλίκων έχει συχνά βάση στο σπίτι –είναι μια συμπεριφορά που έχει μάθει το παιδί για να λύνει προβλήματα ή συγκρούσεις. Συνεπώς η αλλαγή πρέπει να ξεκινήσει από το σπίτι με την υποστήριξη των ικανοτήτων των γονέων. Οι γονείς των μικρών παιδιών θα πρέπει να είναι στο επίκεντρο των δράσεων και οι αρμόδιες υπηρεσίες θα πρέπει να έχουν το θάρρος να θέτουν το ζήτημα της βίας και να προσφέρουν στήριξη και εκπαίδευση. Οι γονείς θα πρέπει να ενημερώνονται περισσότερο για τα στάδια φυσιολογικής ανάπτυξης ενός μικρού παιδιού.

5. Η σωματική τιμωρία πρέπει να απαγορευτεί. Χρειάζονται εθνικά προγράμματα εφαρμογής

Όλες οι χώρες πρέπει να απαγορεύσουν νομοθετικά τη σωματική τιμωρία και τη βία κατά των παιδιών, με μηδενική ανοχή όσον αφορά την επιβολή της, σε όλα τα πλαίσια/περιβάλλοντα της καθημερινότητάς τους. Θα πρέπει να διαθέτουν ένα εθνικό πρόγραμμα δράσης. Η δουλειά δεν τελειώνει με την έγκριση του νόμου, χρειάζεται συνεχή προσπάθεια.

Καλούμε, επίσης, τους βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να εργαστούν ενεργά με στόχο την απαγόρευση της σωματικής τιμωρίας στις χώρες όπου δεν έχει ακόμη απαγορευθεί.

6. Επιμόρφωση επαγγελματιών κατά της βίας και του εκφοβισμού στο σχολείο

Είναι πολύ σημαντικό να επιμορφώνονται οι επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά σχετικά με την πρόληψη και τον εντοπισμό της βίας και του εκφοβισμού στο σχολείο. Οι επαγγελματίες πρέπει επίσης να διαθέτουν τοπικά και περιφερειακά δίκτυα για την πρόληψη και τον εντοπισμό της βίας. Αυτά θα πρέπει να περιλαμβάνουν επαγγελματίες «πρώτης γραμμής», όπως αστυνομικούς, κοινωνικούς λειτουργούς, εργαζόμενους στην υγεία (και οδοντίατρους), στην εκπαίδευση και στην εργασία με νέους. Όλοι οι επαγγελματίες οφείλουν να εκπληρώνουν την υποχρέωσή τους να αναφέρουν σχετικά περιστατικά.

Θέλουμε να υπογραμμίσουμε ότι οι οδοντίατροι συναντούν συχνά τα παιδιά και θα έπρεπε να έχουν όσο το δυνατό καλύτερη επίγνωση του ρόλου τους στον εντοπισμό συμπτωμάτων βίας στους ασθενείς τους. Επομένως οι οδοντίατροι πρέπει να είναι μέρος του δικτύου προστασίας των παιδιών και ανίχνευσης περιστατικών κακοποίησης.

Οι επαγγελματίες «πρώτης γραμμής» θα πρέπει να εκπαιδευθούν έτσι ώστε να επικοινωνούν καλύτερα και ουσιαστικότερα με τα παιδιά. Αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει επαγγελματίες όπως είναι για παράδειγμα οι οδηγοί λεωφορείων, που ενώ έρχονται σε καθημερινή επαφή με τα παιδιά, δεν διαθέτουν συνήθως σχετική επιμόρφωση. Κάτι τέτοιο είναι σημαντικό προκειμένου να αποτραπεί ο εκφοβισμός κατά τη διάρκεια της μετακίνησης από και προς το σχολείο.

Ακόμα και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί παραμένουν μερικές φορές παθητικοί και ανενεργοί απέναντι στον εκφοβισμό, καθώς δεν είναι κατάλληλα εκπαιδευμένοι στην αναγνώριση και διαχείριση τέτοιων κακοποιητικών συμπεριφορών. Προτείνουμε την καθιέρωση επιμορφωτικών προγραμμάτων για επαγγελματίες εκπαίδευσης σχετικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση του εκφοβισμού. Τα προγράμματα αυτά θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στο πρόγραμμα σπουδών των εκπαιδευτικών ή θα μπορούσαν να έχουν τη μορφή επιμορφωτικών προγραμμάτων ενώ έχουν αναλάβει υπηρεσία.

7. Τα παιδιά αποτελούν μέρος της λύσης – αξιοποιήστε τη συμβουλή και την εμπειρία τους!

Θέλουμε να υπογραμμίσουμε ότι οι εμπειρίες των ίδιων των παιδιών θα πρέπει να χρησιμοποιούνται στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη υπηρεσιών έτσι ώστε τα παιδιά να μπορούν να τις εμπιστεύονται. Τα παιδιά πρέπει να συμμετέχουν στην εκπόνηση στρατηγικών και δράσεων κατά του εκφοβισμού στο σχολείο.

Τα παιδιά θα πρέπει να είναι στο κέντρο της λύσης προκειμένου να οικοδομείται ένα ασφαλές περιβάλλον γι' αυτά. Η επίλυση συγκρούσεων μεταξύ συνομηλίκων και η παροχή συμβουλών από συνομηλίκους θα πρέπει να ενθαρρύνονται και να χρησιμοποιούνται.

Υποστηρίζουμε την ένταξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τα δικαιώματα του παιδιού και για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας στο σχολικό πρόγραμμα. Τα προγράμματα αυτά θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν διαμεσολάβηση μεταξύ συνομηλίκων και τρόπους επίλυσης συγκρούσεων. Επίσης πρέπει να οργανώνονται σε όλα τα σχολεία εκστρατείες κατά της βίας και του εκφοβισμού και σχετικές με τα δικαιώματα του παιδιού.

Προτείνουμε επίσης την εισαγωγή Ομάδων για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στα σχολεία. Τέτοιες ομάδες λειτουργούν ήδη σε σχολεία της Κύπρου. Είναι υπεύθυνες για το χειρισμό αναφορών που σχετίζονται με βία. Αποτελούνται από μαθητές, εκπαιδευτικούς και τον αρμόδιο σχολικό σύμβουλο ή ψυχολόγο. Όταν ένας μαθητής υφίσταται βία, μπορεί να ζητήσει βοήθεια μέσω αυτής της ομάδας. Επίσης αν ένας μαθητής αντιλαμβάνεται ότι κάποιος συμμαθητής του είναι θύμα βίαιης συμπεριφοράς μπορεί να το αναφέρει στην ομάδα. Επιπλέον πιστεύουμε ότι η καλύτερη επιτήρηση στα διαλείμματα, κατά προτίμηση με τη συμμετοχή των ίδιων των παιδιών, θα βοηθούσε στην πρόληψη αρκετών περιστατικών εκφοβισμού και βίας.

8. Πώς να ενθαρρυνθούν τα παιδιά να μιλήσουν για τη βία που έχουν βιώσει;

Γιατί τα παιδιά δεν μιλάνε για τη βία που έχουν βιώσει; Επειδή φοβούνται τις συνέπειες στο σπίτι, το σχολείο, ή την ομάδα συνομηλίκων τους. Ή φοβούνται ότι το πρόβλημα θα γίνει ακόμη χειρότερο. Προσπαθούν επίσης να προστατεύσουν τους γονείς τους από οτιδήποτε θα μπορούσε να συμβεί μετά από μια τέτοια αποκάλυψη, επειδή δεν γνωρίζουν τη διαδικασία που θα ακολουθήσει και επειδή δεν εμπιστεύονται τις υπηρεσίες και δεν γνωρίζουν τους επαγγελματίες που εργάζονται σε αυτές.

Τα παιδιά συχνά δεν ξέρουν πού μπορούν να απευθυνθούν όταν αντιμετωπίζουν ένα πρόβλημα. Αισθάνονται εγκαταλελειμμένα και αβοήθητα και αυτό μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω βίαιες εκδηλώσεις.

Συνεπώς είναι ιδιαίτερα σημαντικό να μειωθούν οι δυσκολίες και τα εμπόδια που δυσκολεύουν τα παιδιά να μιλήσουν έγκαιρα σε ενήλικες/ επαγγελματίες για τα περιστατικά βίας ή εκφοβισμού που έχουν βιώσει.

Υποστηρίζουμε ότι:

- η πρόσληψη σχολικών ψυχολόγων και συμβούλων στα σχολεία που θα παρέχουν επαγγελματική βοήθεια στα παιδιά θα βοηθούσε πραγματικά τα παιδιά να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους. Οι κοινωνικοί επιστήμονες και οι επαγγελματίες στον χώρο της υγείας που θα συνεργάζονται με το σχολείο πρέπει να είναι διαθέσιμοι για τα παιδιά, γνωστοί και αναγνωρίσιμοι από αυτά

- τα παιδιά πρέπει να προσλαμβάνουν στο σχολείο βασικές πληροφορίες τόσο για τα δικαιώματά τους όσο και για το είδος των υπηρεσιών που είναι διαθέσιμες για αυτά

- πρέπει να υλοποιηθεί η λειτουργία γραμμών βοήθειας για παιδιά, χωρίς χρέωση, που θα λειτουργούν όλο το εικοσιτετράωρο.

Επιπρόσθετα οι εξωσχολικές δραστηριότητες μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να διοχετεύσουν την ένταση ή την επιθετικότητα τους σε πιο δημιουργικές δράσεις με ευκαιρίες επιτυχίας.

9. Εγκυρότερα δεδομένα είναι απαραίτητα σχετικά με την πραγματική έκταση του φαινομένου της βίας κατά των παιδιών

Η πραγματική έκταση της βίας κατά των παιδιών θα πρέπει να μελετάται συστηματικά μέσα από έρευνες ρωτώντας τα ίδια τα παιδιά («έρευνα για το παιδί θύμα») για τη βία που έχουν βιώσει σε διάφορα περιβάλλοντα (π.χ. σπίτι, σχολείο, κοινότητα, ιδρύματα). Χρειαζόμαστε έγκυρα δεδομένα για την ενημέρωση και υποστήριξη των δράσεών μας. Το μεγαλύτερο κομμάτι της βίας κατά των παιδιών παραμένει προς το παρόν κρυμμένο.

Καλούμε όλες τις κυβερνήσεις να ξεκινήσουν μια συστηματική μελέτη για το παιδί- θύμα, μια έρευνα όπου τα ίδια τα παιδιά πρέπει να ρωτούνται για τα διαφορετικά είδη βίας (π.χ. σωματική, ψυχολογική και σεξουαλική) που έχουν βιώσει στα διαφορετικά πεδία της καθημερινότητάς τους (π.χ. σπίτι, σχολείο, ελεύθερος χρόνος, ιδρύματα κ.λπ.).